

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 1 (236) січень 2012

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ№ 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради і> ганського національного
університету імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 23.01.2012 року)

Виходить двічі на місяць

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. **Акіншева І. П.** Визначення поняття політичної соціалізації 5
2. **Маркова Н. В.** Тендерні аспекти соціальної роботи 9
3. **Дедов Є. Г.** Методи менеджменту соціальної роботи 15
4. **Островська Н. О.** Професійна майстерність спеціаліста соціальної роботи 22
5. **Ларіонова Н. Б.** Професійне покликання та професійна мотивація соціального працівника..... 28

ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

6. **Ваховський М. Л. К.** Ушинський про проблеми теорії виховання 37
7. **Сечка С. В.** Наукова діяльність як чинник соціалізації студентів вищих навчальних закладів України (60-80-ті рр. ХХ ст.).....45
8. **Світлична С. Ю.** Особливості розвитку недільних шкіл у Великій Британії у ХVІІ - ХVІІІ столітті 53
9. **Петришен О. Г.** Дитячий рух як чинник колективного виховання школярів в Україні (20-ті роки ХХ століття) 61
10. **Калуга Т. О.** Понятійно-термінологічна система педагогіки: сутність та особливості розвитку 69
11. **Руденко Н. А.** Особливості навчання музики в загальноосвітніх школах Ізраїлю78

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ

12. **Жевакіна Н. В.** Особливості соціально-правового захисту дітей-сиріт в Україні 85
13. **Ігнатенко КЛ.** Технологія соціального супроводу прийомної сім'ї 89
14. **Ємцева Е. Г.** Розробка системи діяльності центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з трудової соціалізації старшокласників..... 96
15. **Валика К. С.** Приймна сім'я як одна з форм сімейного влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування..... 107
16. **Песоцька ОЛІ.** Подолання адиктивних залежностей особистості 112

Акіншева І.П.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що у політично організованих суспільствах людина завжди вільно чи невільно залучена до системи політичних стосунків, є носієм політичної культури. Перманентний процес залучення людини до політичної системи, формування в неї певного ставлення до влади та політичної активності на ґрунті засвоєння змісту політичної культури суспільства й самостійного осмислення сутності соціального буття одержав назву політичної соціалізації.

Політична соціалізація є однією зі складових загального процесу соціалізації людини. Процес залучення індивіда до політичної системи завжди відбувається в контексті його залучення до системи суспільних стосунків у цілому. Засвоюючи через соціальне спілкування й виховання та розвиваючи в міру індивідуальних здібностей соціально-культурний досвід, індивід засвоює й розвиває навички, знання, норми, цінності і традиції політичної системи.

Історичний досвід демонструє, що проблема інтеграції в суспільство справжніх громадян турбувала багатьох мислителів усіх часів і народів. У вітчизняній науці ця проблема розроблялась такими корифеями української наукової думки, як В.Антонович, С.Васильченко, Б.Грінченко, М.Грушевський, М.Драгоманов, А.Макаренко, С.Пелецький, І.Франко та ін. Серед сучасних педагогів і психологів різні аспекти цієї проблеми опрацьовують М.Боришевський, О.Вишневський, Д.Дорошенко, І.Зверева, П.Ігнатенко, Г.Касьянов, О.Коричук, О.Ковальчук, Н.Косарева, Л.Крицька, В.Москалець, В.Павленко, Ю.Руденко, С.Савченко, З.Сергійчук, М.Стельмахович, Є.Сявавко, В.Поплужний, Г.Філіпчук, К.Чорна, П.Щербань та ін. Зазначена проблема стала предметом аналізу вчених близького

(А.Беляєв, О.Газман, А.Гаязов, Т.Гусева, Ю.Танюхін, А.Фактор та ін.) та дальнього зарубіжжя (У.Баррей, Л.Колберг, П.Наторп та ін.).

Досить широко представлено в науковій літературі й проблему соціалізації особистості. Ураховуючи міждисциплінарний статус соціалізації, акцентуємо увагу на тому, що в рамках цієї роботи особливий інтерес становить для нас проблема педагогічно - орієнтованої соціалізації. Дослідження соціалізації з соціально-педагогічної точки зору представлено в роботах таких авторів, як Б.Бім-Бад, В.Бочарова, Ю.Василькова, Б.Вульф, О.Газман, Д.Годзинський, М.Головатий, Н.Заверико, І.Зверєва, В.Зінченко, В.Касьянов, Я.Коломінський, Н.Лавриченко, А.Мудрик, Н.Никадров, Л.Новикова, В.Петрищев, М.Плоткін, С.Савченко, В.Сластьонін та ін.

Мета статті: визначити поняття політичної соціалізації.

Більшість дослідників трактують політичну соціалізацію як форму політичного розвитку особистості, як процес активного засвоєння індивідом ідеологічних і політичних цінностей і норм, які панують у конкретному суспільстві. При цьому часто опускається власне психолого-педагогічний аспект, який відображає процес перетворення цих норм і цінностей в усвідомлену суб'єктом систему власних політичних установок, що визначають позиції й поведінку особистості в політичній системі суспільства [1, с.13].

За своїм змістом політична соціалізація являє собою двоєдиний процес: переходу вимог політичної системи у внутрішню структуру індивіду та формування активності індивіда стосовно політичної системи. Звідси впливають дві основні функції політичної соціалізації.

- 1) набуття індивідом вміння орієнтуватися в політичному просторі;
- 2) набуття їм навичок виконувати певні ролі у політичній системі.

Ролі, які виконує людина у політичній системі, можуть бути найрізноманітнішими: підданий, виборець, компетентний спостерігач, компетентний критик, функціонер політичної партії або політизованої громадської організації, державний чиновник, політичний діяч, політичний

лідер тощо. Спроможність їх виконання в політичній системі багато в чому залежить від міри та характеру політичної соціалізації особи.

Міра політичної соціалізації окремої людини індивідуальна. Але разом з тим вона внутрішньо детермінована дією трьох перемінних: 1) віку людини; 2) наявності в неї того або іншого суб'єктивного досвіду; 3) здібністю до самостійних форм мислення та поведінки в царині політики. Комплексний вплив означених чинників визначає стадію політичної соціалізації. У політичній теорії найчастіше вирізняють дві основні стадії: первинну та вторинну.

На первинній стадії формується початкове ставлення до сфери політики через сприйняття політичної інформації за допомогою думок і оцінок оточуючих, персоналізацію політичних образів, появу першого самостійного досвіду взаємодії з владою. Зміст первинної стадії становить засвоєння індивідом політичних цінностей, установок, норм, орієнтацій, що були вироблені суспільством; закріплення у структурі індивіду стереотипів політичної культури суспільства.

Вторинна стадія пов'язана з розширенням самостійного політичного досвіду, з вмінням робити індивідуальні політичні висновки, формувати позиції, що спроможні протистояти тиску колективної думки, з участю у спеціалізованих політичних об'єднаннях і організаціях. Вторинна соціалізація характеризує становлення індивідуальної політичної культури особи, її спроможність до самостійного вироблення політичних цінностей, установок, норм, орієнтацій [2].

У процесі політичної соціалізації на формування свідомості та поведінки людини впливає велика кількість як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Усі чинники політичної соціалізації можна умовно поділити на власне й невласне політичні.

Як невласне політичні виступають такі чинники, які перебувають поза межами політичної системи, але одночасно здійснюють істотний вплив на процес політичної соціалізації, обумовлюючи формування певних

тенденцій політичної свідомості та поведінки громадян. До них слід віднести: рівень матеріального добробуту, спосіб життя, моральне здоров'я суспільства, великих та малих соціальних груп, до яких залучено індивіда.

Як власне політичні виступають такі чинники, які визначають процес політичної соціалізації зсередини політичної системи: характер політичного режиму, зміст політичних норм, якість політичної інформації тощо.

Процес політичної соціалізації детермінують чинники різного соціального рівня. На макросоціальному рівні суттєвий вплив на формування стереотипів політичної свідомості та поведінки громадян справляють пануючі у суспільстві соціально-економічні стосунки, специфіка етнонаціонального та релігійно-конфесійного спілкування, характер політичної влади, зміст національної культури. На мезосоціальному рівні такими чинниками є становище певних соціально-класових, етнічних, конфесійних, професійних, територіальних, статево-вікових та інших великих соціальних груп у суспільстві, їх культурні традиції. На мікросоціальному рівні процес політичної соціалізації багато в чому залежить від родинних традицій, стосунків на роботі, специфіки неформального спілкування тощо. В останній час у зв'язку з розвитком тенденцій інтернаціоналізації та глобалізації соціально-економічних, політичних та культурних стосунків, все більший вплив на процес політичної соціалізації здійснюють явища, що відбуваються на мегасоціальному рівні, - рівні розвиток економічної кооперації, політична інтеграція, регіональні та глобальні конфлікти і кризи тощо.

Слід зауважити, що чинники різних соціальних рівней неоднаково впливають на конкретних індивідів та різні соціальні групи. Кожен із чинників впливає на людину через призму її індивідуальних особливостей - специфіку світогляду, рівень інтелекту, моральні підвалини тощо. Відбиваючись у індивідуальній свідомості, чинники соціального буття набувають певної значущості й виступають як сигнали, що спонукають особу до певного способу дій в царині політики [3, с. 25-30].

Серед великої кількості акторів політичної соціалізації особлива роль належить соціальним інститутам, які справляють цілеспрямований вплив на формування політичної свідомості і поведінки громадян. Такі інститути позначаються як інститути політичної соціалізації. До них слід віднести: сім'ю, школу, церкву, засоби масової інформації, громадські об'єднання та організації, політичні партії, державні органи та установи. Вплив інститутів політичної соціалізації на членів суспільства здійснюється за допомогою діяльності конкретних людей (батьків, вчителів, священників, журналістів та ін.), яких називають агентами політичної соціалізації.

Таким чином, політична соціалізація – це процес розвитку, в діяльності якого діти та дорослі сприймають ідеї, політичну позицію, які притаманні для даного суспільства [4]. Іншими словами, політична соціалізація призводить до засвоєння політичних цінностей та норм, які необхідні для адаптації в політичній системі та виконання різних видів політичної діяльності. Політична соціалізація є одним з векторів загального процесу соціалізації індивідів.

Література

1. Загородній Ю.І., Куріло В.С., Політична соціалізація студентської молоді в Україні: досвід, тенденції, проблеми / Ю.І. Загородній, В.С. Куріло – К.: Генеза, 2004. – 220с.
2. [http: // politika.org.ua](http://politika.org.ua)
3. Сазонов М.І. Основи політології / М.І. Сазонов. – Х.: Основа, 1993. – 443 с.
4. Борисова О.В. Политическая социализация этнических групп в постколониальном пространстве / О.В. Борисова // Общественная наука и современность. – 1998. – №1. – С. 71-80.

Анотація

Стаття висвітлює проблему визначення політичної соціалізації. Необхідно зазначити, що існують дві основні функції політичної соціалізації: 1) набуття індивідом вміння орієнтуватися в політичному просторі; 2) набуття їм навичок виконувати певні ролі у політичній системі. Вплив інститутів політичної соціалізації на членів суспільства здійснюється за допомогою діяльності конкретних людей (батьків, вчителів, священників, журналістів та ін.), яких називають агентами політичної соціалізації.

Аннотация

Статья освещает проблему определения политической социализации. Необходимо отметить, что существуют две основных функции политической социализации: 1) приобретение индивидом умения ориентироваться в политическом пространстве; 2) приобретение им навыков исполнять определенные роли в политической системе. Влияние институтов политической социализации на членов общества осуществляется с помощью деятельности конкретных людей (родителей, учителей, священников, журналистов и др.), которых называют агентами политической социализации.

Annotation

The article lights up the problem of determination of political socialization. It is necessary to mark that two basic functions of political socialization are: 1) acquisition of ability to be oriented in political space an individual; 2) acquisition by him skills to carry out certain roles in the political system. Influence of institutes of political socialization on the members of society is carried out by activity of concrete people (parents, teachers, priests, journalists and other) which are named the agents of political socialization.

